

Productie vaars afhankelijk van melkperiode

Melkperiode bepaalt driekwart succes kalveropfok

Tekst: Rob van Ginneken

Beeld: Twan Wiermans

Jongveeopfok is een kostbare aangelegenheid. Gemiddeld genomen bedragen de opfokkosten tussen de 1.400 en 1.800 euro per vaars, zo heeft Wageningen UR berekend. Een hogere productie in de eerste lactatie zorgt voor een snellere terugverdiensijd. De basis voor een hoge productie wordt gelegd in de melkperiode. Een periode die nog voor verbetering vatbaar is.

Al ruim voordat een pink geïnsemineerd wordt, is de uier zich al aan het ontwikkelen. 130 gram groei per dag meer in de periode voor het spenen betaalt zich uit in ruim 700 liter melk extra in de eerste lactatie. En die hoeveelheid laten veel veehouders liggen. De optimale groei ligt op 750 gram per dag in de melkperiode, terwijl het gemiddelde flink

lager ligt. Op basis van de borstomvangregistraties die Alpuro Breeding al ruim vijf jaar uitvoert bij haar klanten, durft jongveespecialist Herbert Bouwers te concluderen dat de gemiddelde groei per dag in de eerste 3 maanden op ruim 660 gram ligt.

Agrifirm Feed heeft sinds anderhalf jaar haar Jongveeopfok24 plan, waarbij de veehouders worden ondersteund met hoogtemetingen. De hoogtemetingen worden op de website ingevoerd, maar blijven alleen beschikbaar voor eigen gebruik, niet voor bedrijfsvergelijkingen. Marco van Boheemen (sectorspecialist van Agrifirm Feed) stelt dat het ook niet noodzakelijk is om de gegevens tussen bedrijven te vergelijken. "Geen enkel bedrijf is bijvoorbeeld qua huisvesting hetzelfde. Het is waardevoller

om de gegevens enkel binnen een bedrijf te gebruiken om te zien waar verbeterpunten liggen. Als de resultaten na verloop van tijd of tussen fases in één meetmoment niet stroken met de doelstelling, dan weet de veehouder in welke fase het verbeterpotentieel ligt."

4 v's blijven overeind

Een belronde langs verschillende producenten van melkpoeders en veevoederbedrijven leert dat het management van biestverstrekking op veel bedrijven voor verbetering vatbaar is. Het oeroude adagium van *veel, vlug, vaak en vers* bestaat nog steeds. Een enquête van de universitaire landbouwpraktijk, verbonden aan de Universiteit Utrecht, leert dat verrassend veel veehouders zich houden aan dat credo. Gemiddeld genomen krijgt een kalf na 93

De melkperiode bepaalt grotendeels het succes van de jongveeopfok.

minuten biest verstrekt, bleek uit de uitslag van de enquête. Dat is binnen de marge omdat de darmwand zo'n 3 - 4 uur in staat is om de grote moleculen van antistoffen direct in de bloedbaan op te nemen. Daarna sluit hij zich langzaam en na 12 uur is de darmwand al half dicht.

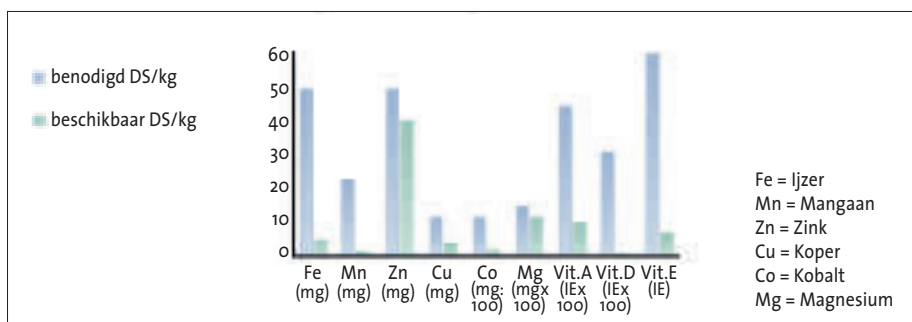
Niet alleen de permeabele darmwand is de reden waarom de koe zo snel mogelijk gemolken moet worden. Ook de kwaliteit van de biest is minder naarmate de koe langer de melk moet ophouden. Het geboorteprocess stimuleert namelijk de productie van melk, zodat verdunningseffect optreedt en de koe bij de melkbeurt vervolgens meer dan het gewenste maximum van acht liter geeft. Martin Hanenberg (nutritionist jongvee bij Nutrifeed): "Een productie tussen vier en acht liter geeft de meeste kans op goede biest. Een hogere productie geeft te veel verdunning van antistoffen."

Beperkte kwaliteitsmeting

Met een colostrummeter is eenvoudig het drogestofgehalte van biest te meten. Volgens de specialisten is structureel gebruik van een colostrummeter nog lang geen gemeengoed in de sector. Maximaal één op de tien veehouders test altijd de biest op kwaliteit, al zegt de meting niet alles over de kwaliteit van de biest. "Maar diverse studies hebben aangetoond dat het drogestofgehalte van biest voor 55 % correleert met antilichamen en voor 70 % met eiwit. En het is de best beschikbare techniek die op bedrijfsniveau te gebruiken valt", stelt Hanenberg.

De Gezondheidsdienst voor Dieren in Deventer heeft wel de mogelijkheid om biest op antistoffen te analyseren, maar Jan Muskens (GD) weet dat dat zelden gebeurt. "Alleen als er consequent bedrijfsproblemen zijn, wordt biest weleens geanalyseerd. Vaker wordt bloed van kalveren van 2 - 5 dagen oud+ onderzocht of ze voldoende afweerstoffen hebben opgenomen."

Management blijkt echter veel belangrijker. "De kwaliteit van biest is nutritioneel niet te beïnvloeden. Een tekort aan eiwit in het droogstandsrantsoen kan de biest wel slechter maken, maar een eventueel overschot aan eiwit leidt niet tot betere biest", vertelt Marco van Boheemen. Muskens: "Vaccinaties tegen rota- en corona/E. coli in een combivaccin hebben wel een effect op de biestkwaliteit die gericht is op de preventie van die ziekten, en deze enting wordt aan het einde van de droogstandsperiode bij het moederdier toegediend."

Grafiek 1: Verhouding voorziening in vitaminen, mineralen en spoorelementen uit koemelk tot de dagelijkse behoefte van kalveren.

Geen koemelk

Na de tweedaagse biestperiode switcht het kalf naar poedermelk. Volle koemelk is uit den boze en dit niet alleen vanwege de mogelijke doorgift van ziektekiemen of antibioticaresistentie. Herbert Bouwers (Alpuro Breeding) legt uit welke overwegingen een veehouder nog meer mee moet nemen. "Door fokkerij is de productie per koe toegenomen. Vitamine E (regelt weerstand), vitamine D3 (verantwoordelijk voor skeletbouw), spoorelementen, mineralen en ijzer zijn door verdunning in mindere mate aanwezig." Eile van der Gaast (product manager Sprayfo bij Sloten) ondersteunt Bouwers met resultaten van het proefbedrijf van Sloten. "Vaak wordt separatiemelk uit economisch oogpunt verstrekt aan stierkalveren. Op ons proefbedrijf is gebleken dat driekwart van de stierkalveren bij opleg in het proefbedrijf lijdt aan bloedarmoede als gevolg van ijzertekort."

Maar ook de vet- en eiwitverhouding ligt bij poedermelk gunstiger. "Per kilogram drogestof bevat volle melk ongeveer 35 % vet en 27 % eiwit bij gemiddelde gehalten. Poedermelk bevat +/- 18 % vet en 22 % eiwit. Bij koemelk krijgt het kalf te veel vet binnen, wat een oorzaak kan zijn van voedingsdiarree", weet Van der Gaast. Verder blijkt dat het hogere vetgehalte in koemelk ook een verzadigend effect heeft op het kalf. De activiteit neemt af, waardoor het kalf minder kracht- en ruwvoer opneemt.

Hygiëne voor gemak

Hygiëne staat centraal bij het verstrekken van melk. Mits er hygiënisch gewerkt wordt, is er geen verschil in resultaat tussen drinkemmer, speenemmer of drinkautomaat. "Met een drinkautomaat kan een kalf meerdere porties per dag van constante samenstelling opnemen, is er de mogelijkheid tot het werken met curves en is de drinkhouding van de kalveren zeker niet slechter", stelt Hanenberg (Nutrifeed).

Bouwers (Alpuro Breeding) plaatst daar wel een kanttekening bij: "Juist bij een drinkautomaat zien we vaak mindere kalveren, omdat de hygiënemaatregelen niet gerespecteerd worden. Regelmatig schoonmaken en ijken hoort wel bij het management van de drinkautomaat. Pas als het basismanagement in orde is heeft het een voordeel dat je met verschillende voercurves kunt werken en meerdere porties per dag kunt geven."

Voor de veehouders die kalveren handmatig melk verstrekken is er eigenlijk maar één goede optie; tweemaal daags voeren via drinkemmer of speenemmer. Over voorraadvoeding met een speenemmer zijn de specialisten niet enthousiast. "Te duur en onhygiënisch", oordeelt Bouwers. "Daarnaast is de controle van het kalf moeilijker", stelt Van der Gaast, die overigens wel een voorstander is van het werken met een speenemmer. Drinkemmers zijn niet slecht, maar een speenemmer sluit meer aan op de natuurlijke drinkwijze van het kalf. Bij het zuigproces komt speeksel vrij, wat de vertering verbetert." Van der Gaast is bekend met de veronderstelling dat de speenemmermethode zogenaamde zuigers - kalveren die bij hun groepsgenoten aan de spenen zuigen - voortbrengt. "Dat is echter niet te wijten aan de speenemmer. Op bedrijven waar dit een probleem is blijkt vaak het voerschema niet goed te zijn. Het kalf krijgt te weinig voeding binnen, zodat het zelf op zoek gaat."

Met het verstrekken van melk, waarbij de hoeveelheid oploopt tot maximaal 4 liter per kalf per dag in de eerste week, is de vochtvoorziening van het kalf grotendeels gedekt. Per dag heeft een kalf 10 tot 15 % van haar lichaamsgewicht nodig aan vocht. Ad libitum water geven is in de eerste week daarom niet noodzakelijk, mits het kalf voldoende melk opneemt. Vanaf tien dagen moet een kalf wel onbeperkt water op kunnen nemen uit een schone drinkbak.

Enkel krachtvoer

Vanaf een week of twee na de geboorte moet het kalf onbeperkt krachtvoer aangeboden krijgen, gecombineerd met een structuurbron. Bouwers: "Tot 3 maanden na de geboorte is de pens van het kalf minder geschikt voor ruwvoer als kuil of maïs. In de eerste drie maanden moet alles gericht zijn op groei en pensontwikkeling. Een ruwvoerrantsoen met kuil en maïs is echter nooit hetzelfde en de kleine pens heeft nog niet het bufferend vermogen om die wisselingen op te vangen."

De krachtvoeropname is vervolgens leidend in het opfokproces en bepaalt het speenmoment. Het speenmoment ligt bij een minimale opname van 1,5 tot 2 kilogram krachtvoer per dag. Gemiddeld genomen wordt die opname in week 10/11 na de geboorte gehaald. Al is het volgens Van Boheemen (Agrifirm Feed) mogelijk om in week 8 te spenen. "Maar dan moet je wel zeker weten dat ze die 2 kilogram krachtvoer per dag opneemt en je moet ook een wat luxere melkpoeder willen voeren. Maar houd men zich niet aan die voorwaarden, dan is het risico op een speedip heel groot."

Het is echter een praktisch probleem om de voeropname van een kalf te meten in een ad libitum-systeem, zeker bij grote groepen. Bouwers: "Maar het blijkt dat binnen een leeftijdsgroep de voeropname niet ver uiteenloopt. Tussen twee kalveren van dezelfde leeftijd zit geen kilo verschil in voeropname, hooguit een paar honderd gram. Desalniettemin moet je altijd per kalf bekijken of het geschikt is om te spenen."

Op het moment dat het kalf gespeend is, zijn de grootste risico's achter de rug en is driekwart van een succesvolle opfok voltooid. Van der Gaast: "Tijdens de melkperiode, en de eerste twee weken in het bijzonder, valt nog veel te winnen. Onderzoek heeft immers aangetoond dat in deze periode de vorming van het uierweefsel begint. Dat leidt tot een hogere melkproductie in de eerste lactatie. Maar daarvoor moeten de groei en verzorging in de 21 maanden na het spenen ook goed zijn."

Huisvesting en gezondheid

Na een individuele huisvesting in de eerste levensweken hebben strohokken de voorkeur tot een leeftijd van ruim 3 maanden. Stro heeft een isolerende werking waardoor het kalf zichzelf niet hoeft op te warmen en alle energie kan aanwenden voor groei. Verder moeten ingrijpende huisvestingsveranderingen vermeden worden in de melkperiode.

Bij biest van onvoldoende kwaliteit moet er ingevroren biest voorhanden zijn. Het geleidelijk opwarmen van die biest is erg belangrijk (foto: Holm & Laue).

Zorg voor uniforme groepen. Voor de huisvesting in groepen levert variatie in grootte en ontwikkeling ongewenste extra groeivariatie op. De grootste kalveren in een groep vreten te veel, de kleinsten te weinig.

Het drastisch veranderen van voeding gedurende de melkperiode werkt bijvoorbeeld coccidiose in de hand, een door stress gestimuleerde darmaandoening. Door veranderingen zoveel mogelijk uit te sluiten en groepen intact te houden is het risico op coccidiose, maar ook op streptokokken en stafylokokken, al een stuk minder. Door de kalveren te plaatsen in schone, gedesinfecteerde, droge hokken, is ook het risico op besmetting met de parasiet cryptosporidium een stuk minder.

De bezettingsgraad van de stal is een grote invloedsfactor op de gezondheid. Als er eenmaal een ziekte in een drukbezette stal waait, dan is het vaak lastig deze er weer uit te krijgen.

De Heus Voeders springt daarop in door een aparte winter- en zomervariant aan te bieden. Productmanager rundvee Jacob Goelema legt uit: "Traditioneel is in het najaar de ziektedruk hoger dan in de zomer. De aantallen zijn vaker groter en het stalklimaat is vaak minder gunstig. Dat maakt de kleinste groep kalveren kwetsbaar." In de winter zet De Heus door de verhoogde ziektedruk in op veilige groei door het toevoegen van probiotica in het melkpoeder, naast de jaarrond aanwezige omega-3 vetzuren, bioactieve peptiden, vetzuren met antibacteriële werking en emulsifiers. De

aanwezigheid van probiotica zorgt ervoor dat de kalveren beter beschermd zijn tegen ziektekiemen van buitenaf en sneller herstellen van infecties. In de zomer daarentegen zijn de groeiomstandigheden beter en bevat het melkpoeder extra essentiële aminozuren en vetzuren die deze groei mogelijk maken. ←

Melkveebedrijf

**Abonneer nu op
vakblad Melkveebedrijf!**

T: 0320-286939
E: melkveebedrijf@prosu.nl
W: www.melkveebedrijf.nl

Als eerste gelezen!